

GELECEK GELDİ: DİSTOPİK YENİ DÜNYA

Ertan EĞRİBEL*

Atıf: Eğribel, Ertan. "Gelecek Geldi: Distopik Yeni Dünya", *Sosyologca*, Sayı 21 (2021), s. 16-24.

ÖZ: Günümüzde, Batı'nın egemenliği çerçevesinde krize ve felakete dayalı yeni düzen görüşlerinin savunuculuğunu verili düzen yapmaktadır. Bu noktada, distopik yeni dünya düzeni, bu koşulların oluşturduğu yeni bir biçim olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü XIX. yüzyıl modern ütopyaları, uygulamada son aşamaya geldiği için distopik otoriter bir dünyaya dönüşmüştür. Bu dönüşümde verili koşullar, zaman ve mekânın dışına çıktığı için otoriter ve mutlak bir yapı içindedir. Bu yüzden, distopik yeni düzen ideolojisinin anti-toplumsal bir eğilimde olduğu ifade edilmelidir. Bu makalenin amacı ise söz konusu mevcut dünya düzeninin kendisini mutlaklaştırması ve buna bağlı olarak bir anlamda distopyaya dönüşmesini analiz etmektir.

Anahtar Kelimeler: Distopya, Modern Ütopya, Verili Düzen, Anti-toplumsal, İdeoloji.

The Future Has Come: A Distopic New World

ABSTRACT: Today, within the framework of the dominance of the West, the current order advocates the new order views based on crisis and disaster. At this point, the dystopian new world order emerges as a new form created by these conditions. Because XIX. century modern utopias have turned into a dystopian authoritarian world as they have reached the final stage in practice. This transformation is in an authoritarian and absolute structure as it goes beyond the given conditions of time and space. Therefore, it should be stated that the dystopian new order ideology has an anti-social tendency. The aim of this article is to analyze the current world order's absolutization and, accordingly, its transformation into a dystopia.

Keywords: Dystopia, Modern Utopia, Given Order, Anti-social, Ideology.

Makale Türü : Kuramsal Makale

Geliş Tarihi : 26.01.2021

Kabul Tarihi : 20.03.2021

* Prof. Dr. İstanbul Üniversitesi, ertanegribel@yahoo.com.tr, ORCID:0000-0003-1742-8006

Giriş

Orta yaşı aşmış bir sosyalistin herhalde çeşitli dönemlerde en çok okuduğu ve umutlandığı yazılar kapitalizmin/düzenin dünya çapında krizi ile ilgili yazılardır. Önceki dönemlere gidildiğinde de bu çok değişmez. Farklı kuşaklar, farklı dönemlerde kriz yazılarından beslendi ve yarın hemen devrim olacakmış gibi yaşadı. Bir yandan kriz koşullarının getirdiği zorlukları, korkuları yaşarken, diğer yandan geleceğe yönelik bir iyimserlik içinde oldu. Bu serüvenin tarihi bir başlangıcı ve geçmişi var. XIX. yüzyılda sosyalizm veya sosyolojinin ortaya çıkışı ve sorunların çözümüyle ilgili kuramlar düzenin krizi ile ilişkilidir. Sosyalizm bu krizden yola çıkarak yeni bir dünya ve gelecek görüşüne dayalı dünya görüşü ve eylem kılavuzu olma çabasıdır. Tarihin sonu veya yeni başlangıç görüşlerinin kaynağı da budur. Bu beklentinin kendisi bir yönüyle kuramsal olarak da doğrudur. Kuramın geçerliliğini doğrulamak için I. Dünya Savaşı ve kriz koşullarının Çarlık Rusya'sında Bolşevik Devrimi'ne, II. Dünya Savaşı kriz koşullarının ise Çin Devrimi'ne neden olduğunu söylemek mümkündür. Ama ortada bir terslik var. Bu krizler ve devrimler dünya devrimine dönüşmedi. Hatta kendi içinde bir birliktelik, dayanışma da sağlamadı. Sovyetler Birliği-Çin arasındaki tartışma ve çekişme kapitalizmle olan çekişme ve çatışmadan bile üstün görüldü. Sonuçta sosyalistler sadece bu ülkelerde değil bütün dünyada hep bir dışardan kuşatılmışlık, saldırı, korku duygusu içinde yaşadı. Bunun uygulamada uç örneği içe kapanan, sosyalist Kuzey Kore oldu. Kamboçya'da 1976-1979 yıllarında hüküm süren Pol Pot sosyalist rejimi ve uygulamalarını ise o zaman bile kimse konuşmak, hatırlatmak istemiyordu. II. Dünya Savaşı sonrasında giderek çeşitli ülke sosyalistleri umudu kesmiş bir halde "Godot'yu beklerken" içine kapandı. Sovyetler Birliği'nden umut zaten kesilmişti, "Avrupa sosyalizmi" de düzenin bir uzantısına dönüştü. Sonrası malum. Tersliği bir kere daha artıralım. XX. yüzyılda ortaya çıkan sosyalist ülkeler uluslararası düzeyde askeri-siyasi bütün gücüne rağmen tek bir kurşun atmadan tasfiye edilirken, modern Batı dünya egemenlik düzeni bu gelişmelerden güçlenerek çıktı ve varlığını mutlak hale getirdi. İşin ilgi çekici tarafı Batı'nın konumunda ve üstünlüğünde bir değişiklik olmadan krize/felaketlere dayalı yeni düzen görüşlerinin sözcülüğünü bugün verili düzen yapmaktadır. Günümüz verili düzeninin işleyişini ve geçmişte öne çıkan modern kuramlarının geldiği yeri ve sonunu anlatmak için bu kadar terslik, çelişki yeter. Distopik yeni dünya düzeni bu koşulların aldığı bir biçimdir. Biz bu yazıda öncelikle mevcut dünya düzeninin kendisini mutlaklaştırması ve (felaket/kriz ideolojisine ve yönetimine) distopyaya dönüşmesini ele alacağız. "Gelecek" geldi ama "umutlu gelecek" görüşü tükendi. Öncelikle tartışılması gereken budur.

Modern kriz teorileriyle ilgili hatırlatmaları elbet anti-komünizmi veya Batı düzeninin başarısını savunmak için yapmıyoruz. Batı modernleşmesinin/kapitalizminin yıkıcılığı, tahribatı, soykırımları zaten başarı hikâyesi olarak anlatılmaktadır. Bu kadar uzun ve sürekliliği olan bir felaket dünyanın başına gelmemiştir. Batı düzeninin tarihindeki geçmişteki uygulamaları ile belki yarışabilir. Siyaseten, hukuken, ahlaken, tarihi olarak hiçbir düzeyde modern Batı düzeni gelişmesi savunulamaz haldedir. Verili düzen de zaten kendini bu düzeylerde savunmaktan vazgeçmiştir. Modern dünya görüşleri, distopik, mutlak askeri-siyasi egemenlik ve felaket/barbarlık ideolojisine dönüşmüştür. Günümüzde düzen kendi geçerliliğini krizlere/felaketlere dayamaktadır. Kriz/felaket görüşleri, umutsuzluk, karamsarlık, düzenin otoritesinin meşruluğunu sağlayan, toplumsal rızayı sağlayan düzen ideolojisi olmuştur. Kapitalizm veya bir başka ifadeyle modern Batı dünya egemenliği bütün sorunlarına karşılık kendini yenileyerek ve sosyalist muhalefeti de içererek, kendi içinde kapsayarak, tartışmasız tek bir düzen alternatifi olarak varlığını sürdürmeyi başardı. Geçmişte mevcut düzenin krizleri ve çözümü Batı dünya egemenliğinden bağımsız olarak, endüstrinin işleyişi içinde, iktisadi temelde tartışılmıştır. Sosyolojide de bu yönde çaba söz konusudur. Düzenin işleyişinin anlaşılması ile krizlere -

devlet eliyle- müdahale edilmesi ile verili düzen sürekliliğini sağlamıştır. Kapitalizme karşı sosyalist muhalefetin krizlere dayalı düzenin çöküşü beklentisi gerçekleşmemiştir. Batı toplumlarına veya sınıflarına öncülük ve sözcülük veren alternatif düzen arayışları ve sosyalizm anlayışı hayal kırıklığının esas nedenidir. Bu konu üzerinde çeşitli yazılarımızda durduk. Bu yazıda Batı kaynaklı sosyalist devrim sorununu tartışmayı değil, Batı modern dünya egemenliğinin beklediği düzen idealinin veya ütopyasının gerçekleşmesi üzerinde duracağız. Batı modern dönem ütopyalarının sonu teknolojiye dayalı bir çözüm ve otoritenin geçerli olduğu, toplumsal olay ve koşullardan, toplumdan kopuk distopyalardır. Corona sonrası otoriter yeni dünya Batı ütopyalarının sınırlarına gelerek distopyaya dönüşmesini belirtmektedir.

XIX. yüzyıl modern düzenin örgütlenmesinde insanın yüceltilmesi söz konusudur. Özgürlük, eşitlik, kardeşlik, barış, emek bu nedenle öne çıkarılmıştır. Buna karşılık modern sonrası düzen kendini mutlaklaştırırken gelecekle ilgili toplumsal ilerleme, değişim, evrensel insan idealleri görüşlerinden vazgeçmiştir. Zaman ve mekândan, insandan, ideal ve değerlerden kopmuş bu yeni düzenin otoritesi/iktidar erişilmez ve ortak olunamaz bir güç (adeta kendi kendini yaratan ve işleyen bir tasarım) olarak tanımlanmaktadır. Artık işlerin yönetimi ve denetimi insandan ve insani değerlerden kopmuştur. Bu eğilim elbette birdenbire son dönemde ortaya çıkmış değildir. XIX. yüzyıl modern ütopyaları uygulamada son sınırına vardığında distopik/otoriter bir dünyaya dönüşmüştür. Distopik yeni dünyada insanı ezen, hiçleştiren, değersizleştiren, mutlak, zamandan ve mekândan bağımsız yeni zaman ve mekân mimarlığını (uzmanca tasarımı), buna yönelik çeşitli düzeylerde uygulamaları, tekniği/teknolojiyi öne çıkarması bu nedenledir. Sosyal bilimlerde de projeye dayalı uygulamaya dönük mühendis mantığının öne çıkması rastlantı değildir. İki yüzyıllık süreç sonunda ABD eksenli yeni küresel dünya egemenliği ile tamamlanan modern ilerleme ve değişimin geldiği yer budur. İnsanla, gerçeğe, doğayla, tarihle, toplumla, toplumsallaşmayla bağdaşmayan otoriter yeni “ideal düzen” tasarımında insani değerler, adalet, özgürlük, etkinlik söz konusu değildir. Bu nedenle anti-toplumsal ve birbirini besleyen “bönleşme” ve “çakallaşma”nın ortaya çıkması, gündelik ilişkilerde görünür hale gelmesi rastlantı değildir. Bunun yanında toplum içi ve toplumlararası farklılıklar, sorunlar, çelişki ve çatışmalar da çözülmediği için halen varlığını sürdürmeye devam etmektedir. Verili düzen zaafılarına karşın kendini koşulların ve toplum dışında mutlak bir güç ve otorite olarak genelleştirmiştir. Küresel egemenlik düzeninin bütün yönleriyle işlemesi için üretim ilişkilerinin ve koşulların üstünde ve çözümünden bağımsız işlerin yönetimi, gözetim ve denetim esastır. Tarihte yeni bir aşama, sıçrama söz konusu edilmemektedir. Toplumsal düzeyde kaotik koşul ve ilişkilere karşın verili düzen mevcut çelişki ve çatışmaları kendisine karşı bir tehdit olarak görmemektedir. Toplumun kendi içinde geliştirdiği ilişkiler değersizleşerek düzene bir tehdit oluşturmazken toplumu, toplumsallığı tahrip etmektedir. Geniş toplum kesimleri verili otoriter düzenin işleyişini aşamadığı için giderek kırımlarla, kölelik koşulları içinde, asgari yaşam koşullarına (beslenme, barınma, üreme/cinsellik) rıza göstererek yaşamaya çalışacaklardır.

Altını çizerek belirtelim. Gelecek geldi, günümüzde uygulamada kendi geçerliliğini sürdüren distopik bir dünya söz konusudur. Yeni dönemin işleyişi ve ideolojisi içinde zaman ve mekân kavramı değişmiştir. Düzenin toplumsal koşullardan, tarihten kopması “göreceli”, daha doğru bir deyişle “gerçek dışı” yeni zaman ve mekân anlayışının da ifadesidir. Yeni dönemin özgürlük anlayışı da hiçbir yere dayanmayan kapalı, gerçek-dışı bir dünyaya aittir. Yeni düzen distopyalarının kaynağı budur. Günümüzde öne çıkan distopik yeni dünyada düzen verili koşulların, zaman ve mekânın dışına çıktığı için otoriter ve mutlaktır. Kendinden başka bütün gerçeklikler değişken, hayali, etkisiz görünmektedir. Düzenin işleyişi ve ideolojisi bu ilke üzerine kuruludur. Düzen adeta kendi kendini var eden, çok sıfatlı, bağımsız, tanrısal bir güç, otorite haline gelmiştir. İnsan kendi kaderi ve avuntusu

içinde debelenmektedir. Günümüzde geçmişteki gelecek görüşünden farklı olarak çıkışsız, anlaşılabilir, anlamsız, dönüşümsüz, değersiz kısır bir döngü vardır. Beklemenin, sabretmenin bile anlamı kalmamıştır. Verili düzen günümüzdeki sorunlara katlanılması karşılığında veya uyumsuz olanlara karşı cennet veya cehennem de vaat etmemektedir. Dünyanın yaratılışında olduğu gibi kaotik bir durum vardır. Toplumsal bilincin ortaya çıkmadığı, rastlantılara, ite kaka gerçekleşen bir düzen geçerlidir. Küreselleşmenin başlangıcında ortaya çıkan modernleşmeye karşı tek tanrı inancına dayalı “kutsala dönüş” görüşü de geçerliliğini yitirmiştir. Verili dini görüşler, anlatılar da değersizleşmiştir. Distopik yeni düzen ideolojisi anti-toplumsaldır. Düzenin işleyişi ve yönetim için geçerli olan teknolojik yapı ana hatları ile ortaya çıkmış, gelişme yönü de belirlenmiştir. Ancak geçmişin ideolojileri, sorunları, farklılaşmaları aşılamadığı için bütün yönleriyle de uygulanmaya konulamamaktadır. Küreselleşme ile dijital iletişim teknolojisi arasında kurulan ilişkiyle, verili koşulları, zamanı mekânı aşan yeni bir düzenden söz edilse bile uygarlık tarihinin getirdiği sorunlar, çelişkiler, çatışmalar varlığını sürdürmektedir. Bu nedenle verili düzen ve yıkıcılık, kıyamet, kaos yeni bir başlangıç için gerekli görmektedir. Günümüzde adeta zamansız “araf”ta bir durum söz konusudur. Bunun ne kadar süreceği, hangi biçimi alacağı da bilinmemektedir. Daha doğru deyişle bütün otoriterliğine ve mutlak görüntüsüne karşın verili düzenin bütün olayları denetlemesi, yönetmesi, koşullardan, ilişkilerden bağımsızlaşması mümkün olmamaktadır. Distopik yeni dünyanın ekonomik, ideolojik, bilimsel, finansal, ticari, hukuki, altyapısı uygulamada teknolojik düzeyde kurulmuş olmasına rağmen siyasi altyapısı bütün yönleriyle ortaya konmamıştır ve siyasi düzeyde tartışmalara açıktır. Bütün bu gelişmelere karşı olan direnç de bunda etkilidir. Bu anlamda verili düzen çeşitli toplumsal olayları kapsayan, içeren bir bütünlük/yöntem kurmakta zorlanmaktadır. Distopik yeni dünya kaotik bir düzen içinde kendi otoritesini ortaya koymakta, ancak bütün yönleriyle denetim sağlayamadığı için bu kaostan bir yönüyle kendi de etkilenmektedir. Bu nedenle “modern öncesi”, “modern sonrası” ve (distopik) “modern ötesi” görüşler, değerler, sorunlar iç içe girmiştir. Aynı anda hepsi de geçerliliğini sürdürmektedir.

Yeni dönemde sorunların çözümü değil verili düzenin yönetim ve denetim işleri önemlidir. Bu geçmişten farklı olarak modern üretim teknolojisinin otomasyonu yerine, yönetim ve denetimin insandan, koşullardan kopuk otonomlaşması tarafından belirlenmektedir. Teknoloji sadece maddi malların üretiminin ötesinde zihinsel faaliyetler ve hizmetleri de kapsadığı için toplumun ve toplumsalın gücü marjinalleşmiş, “nüfus fazlası” veya “nüfus çokluğu”ndan söz edilmeye başlanmıştır. İlk defa insanın varlığı felsefi bir sorun olmanın ötesinde, değersizleşmenin getirdiği pratik kendi varlığını koruma soruna dönüşmüştür. Distopik yeni dünya düzeninin ilk gerçeği budur. Günümüz distopik yeni dünyası modern Batı dünyasının ürettiği çelişkilerin son sınırına gelerek, artık uygar toplumu, toplumsallığı parçalayarak, yıkarak kendi mutlak varlığını koruma çabasının bir ifadesidir. XX. yüzyılda ortaya çıkan iki büyük dünya savaşı bunun boyutlarının geldiği yeri göstermektedir. Yitirilen insan sayısı neredeyse iki bin yıl önceki tüm dünya nüfusunun toplamına eşittir. Bu savaşlar sonrasında sadece maddi zenginlik değil, insani değerler ve uygarlık tarihi mirası açısından da bir kayıp söz konusudur. Dünya tarihinin Batı üstünlüğü temelinde modern değişimi kimi iyileştirmeler, besleyebildiği nüfus artışıyla imkanlar sağladığı söylenebilir, ama aynı zamanda bu sürecin yıkımlarla, felaketlerle, kıyımlarla birlikte yoğunlaşması antagonizması artık geldiğimiz aşamada insana karşı bir düzen ve varlık sorununa dönüşmüştür.

Distopyalar da ütopyalar gibi sonuçta siyasal bir tutumu belirtir. Bunu yaparken çoğu kez ideal insanı veya toplumu/düzeni yaratmak amacıyla, var olan toplumu küçümseyerek veya dışına çıkarak değersizleştirir. Bireyi, toplumu sınıfları veya çeşitli toplum birimlerini eğip bükerek, zorlayarak, ite kaka, düzeltmeyi amaçlayan, uzmanca bir proje veya kurgu olarak

görür. Ütopya ve distopyalarda geçerli bir araç olarak kullanılan keyfiliğin, şiddetin, dayatmanın, acımasızlığın, duygusuzluğun, otoriterliğin kaynağında da bu vardır. Günümüzde küresel otoriteye karşı uyumsuz, antici karşı çıkışlar, gündelik iyimserlik ve umut kendini toplumsallaştırmakta, siyasi, düşünsel toplumsal bir güce ve örgütlenmeye dönüşmekte zorlanmaktadır. Verili düzenin dışında kalmakla belirlenen antici tutum ve değerler düzenin karamsarlığı ile iyimser-uyumsuzluk arasında birbirine dönüşebilmektedir. Elbette bireysel düzeyde kalmış olsa bile iyimser-uyumsuzluk önemlidir. Bir yönüyle sahip çıkılması, toplumsal güce ve yapıya dönüştürülmesi gerekir. Bu kendiliğindenci tutumu yüceltmeden ve donmuş bir hale getirmeden kendi süreci içinde değişimin bilinçli bir aracı haline getirmek gerekir. “Yeni ütopyalar yaratmalıyız” sözü kişisel bir çıkış gibi geliyor ve belli ölçüde mesafeye neden oluyor. Ama koşullara rağmen ve koşulların üstünde kişilerin de yaratıcılığına inanmak gerekir. Bu görüşler elbette yine toplumsal gerçek ve koşullar içinde sınanarak geçerli hale gelir. Batı’da XIX. yüzyılda modern iyimser ütopyalar modern bilime ve bilimsel sosyalizme dönüştüğünde bir aşama olarak görülmüştür. Ancak ütopyaların taşıdığı olumsuz eğilimleri kendi içinde taşıyan modern Batı bilimi ve düzeni insanlığın başına bela gelmiştir. Ütopyalardan ve bilimden mi vazgeçelim? Her ikisi de uygarlık tarihinin ortaya çıkışından itibaren vardır. Batı modernleşmesiyle ortaya çıkmamıştır. Uygarlık tarihinin verdiği deneyimler ve çözümlerle birlikte gelişerek etkili hale gelmiştir. Sorunların çözümünde bilimin bıraktığı boşluğu ütopyalar doldurmuştur. Ütopyalar bir yönüyle insani değerleri taşımanın, sürekliliğini sağlamanın, gelişmesinin, devamının ifadesi olmuştur. Tarih içinde farklı biçimler olsa da uygarlık tarihinin serüveni içinde önemli bir rol oynamışlardır. Günümüzde olumsuz, otoriter Batı modern ütopya ve bilim deneyiminin de sahibiyiz. Bu tarihi deneyimin de verdiği ihtiyat ve imkanlarla ütopyalardan ve ondan ilham alan bilimden faydalanabiliriz. “İstikrarlı hayal hakikattir” sözüne gerçek anlamında, eleştirel düzeyde sahip çıkabiliriz.

Günümüzde verili düzenin siyasi otoritesi tartışılmazdır. Ancak bu çelişkilerin aşıldığı, sorunların çözüldüğü anlamına gelmemektedir. Mevcut düzen kendisi toplumla çatışan, distopik karanlık/kapalı bir görüntü içinde tanımlanmak da istememektedir. Bu nedenle toplum düzeyinde bir çözüm olmasa da birey düzeyinde gündelik yaşam tarzı, eğlence ve tüketim ilişkileri içinde düzen ile ortaklığa, katılmaya izin vermektedir. Küreselleşmeye ortaklık yerel düzeyde birbirine karşıt etnik, dini, mezhepsel, kültürel, cinse dayalı kimlikler ve küresel şehirler ve ağlar aracılığıyla. ABD küreselleşmesinin en ilgi çekici yönü modern toplumsal yapı ve kurumları ve Batılaşma perspektifine dayalı değişme ve ilerleme anlayışını tasfiye etmesidir. Küre-yerel düzeyde farklı kimlikler arasında çelişki ve çatışmalara dayalı denge ABD ile iş birliği/yandaşlık içinde sürdürülmektedir. ABD küreselleşmesi/egemenliği içinde yeni bir muhafazakâr, otoriter yerlilik-millilik anlayışı öne çıkmıştır. Geniş halk yığınları ABD küreselleşmesine katılırken kendi içindeki farklılıkları, çekişme ve çatışmaları, şiddeti veya uygarlık değerlerinden uzaklaşmayı, bozulmayı özgürleşmenin bir uzantısı olarak görmüşlerdir. Genel dünya görüşlerine karşı çıkış ile küreselleşmeye engel gördükleri modern merkezi yapı ve kurumlardan bağımsızlaşma birliktedir. Geçmişte modernleşme uygulamalarından yararlanamamış geniş halk kitleleri, doğrudan ABD küreselleşmesiyle ilişki kurarak kendi önem ve varlıklarını ortaya çıkarma çabası içindedirler. Küreselleşme içinde çözüme dayalı bütünlüklü bir yapı ve yaşam tarzı oluşturmadıkları için kendi geleneksel kimliklerine ters işlere girerek uygarlık değerleri de tahrir olacaktır.

Corona sonrası yeni distopik dünya verili düzenin krizinin insanın ve doğanın üzerine yıkarak uygarlık krizini daha da derinleştireceği bir gerçektir. Otoriter küresel yeni düzende geniş halk kitleleri işsizleştirmenin yoğunlaştıracağı esnek çalışma koşullarında ve doğa ile ilişkide yeni sorunlarla karşı karşıya kalacaktır. Günümüzde uygarlıklar arası çekişme ve çatışmaların, dünya uygarlık mirasının tahribinin ve tasfiyesinin gündeme geldiği bir

dönemde çözüme dayalı dünya görüşlerinin gözden düşmesinde bir terslik vardır. Tarih, coğrafya, iktisat ve sosyoloji düzeyinde gündeme gelen dünya görüşleri ve çözüm çabaları değersizleşirken komplo teorilerine dayalı açıklamaların öne çıkması toplum güçlerine duyulan güvensizliğin veya acizliğin/edilgenliğin ifadesidir. Komplo teorileri toplumun kendi konumuna ve rolüne, kimliğine yabancılaşması, insan olarak dışlanması, aşağılanması ve ezilmesin belirtirken, diğer yandan verili düzen ve otoritenin, muhafazakârlaşmanın, her türlü güce veya lidere tapınmanın bir ifadesidir. Bütün dünyada küresel muhafazakârlık ve düzen mutlaklaşırken otorite ve şiddetin geniş halk kitleleri içinde popülerleşmesi, çeşitli uygarlıkların ve halkların birbirine karşı düşmanca tutumlarının öne çıkması rastlantı değildir. Olayları açıklayamamanın ama etkilenmenin ve otoriter yönelişin getirdiği edilgenlikle, rıza üretimi ve meşruiyet yanında muhalefet de “üst akıl”, “büyük veri”, “algı yönetimi” gibi kalıp düşüncelerle açıklanmaktadır. Verili düzenin işleyişi ve müdahaleler toplumun dışında kendi kendini üreten uzman kadroların faaliyeti olarak “şebeke”nin denetim, gözetleme, yönetme faaliyetine indirgenmiştir. Artık sistemin/düzenin işleyişi yanında, bu düzene karşı çıkış da görünmez, ulaşılmaz, etkilenmesi mümkün olmayan, distopik karanlık güçlerin, gizli örgütlenmelerin ve faaliyetlerin, şiddet ve terörün bir sonucu olarak görülmektedir. Düzen karşıtı muhalefet de aynı araçlar ve görüşler temelinde kendi karşıtını pekiştirmektedir.

Günümüzde corona sonrası dünyada daha önce tartışma konusu olan konular uygulamaya konmuştur. Corona tehdidinin yarattığı kriz ve terör ortamında bu uygulamalara karşı çıkmak mümkün olmamıştır. Corona tehdidi bir anlamda küresel düzeyde bir darbenin ve getirdiği düzenlemelerin karşı konmadan kabulünü sağlamıştır. Çalışma yaşamından eğlenceye, finans sisteminden ticarete, eğitimden savaşa kadar dijital düzeyde teknolojik uygulamalar genel geçer hale gelmiştir. Corona döneminde küresel düzeyde “olağanüstü hâl” ilan edilerek uygulanmaya konulan düzenlemeler kalıcı hale gelerek düzenin “normal” işleyişini oluşturmaktadır. Günümüzde küresel düzeyde ilk defa distopyalara dayalı yeni bir düzen anlayışı geçerlilik kazanmıştır. Distopyalarda tanımlanan otoriter, açıklanamayan, tanımlanamayan yabancı düzen yeryüzüne inerek dünyevilemiştir. Küresel distopik yeni düzende toplumlar arası düzeyde çelişki ve çatışmalar çözümsüz olarak önemsizleşirken, verili düzen kendisini bütün bunların ve koşulların üstünde tanımlamaktadır. Çeşitli kimliklere, tekilliklere ve ultra bireysel çıkarılara dayalı ilişkilerin yarattığı çelişki ve çatışmalar, sürekli tekrarlanmaktadır. Eşitsiz, hiyerarşik, oligarşik siyasi yapı işleyişi sırasında bitmeyen, çözümsüz gerilim ve katliamları, korku ve şiddeti, kaotik ilişkileri genelleştirmektedir. Gündelik yaşam tarzı üzerinden düzenle kurulan ortaklık, katılma, rıza üretimi ancak kitlesel kırımlarla, şiddete dayalı olarak mümkün olmaktadır. Bu nedenle mevcut düzen işleyişini ancak karamsar, geleceksiz, felaket, korku, umutsuzluk ideolojisi içinde sürdürebilmektedir. Amerikan rüyası ile distopik otoriter dünya arasında karşıtlık yoktur. Ortaklık için tek şart kişisel düzeyde verili düzenin işleyişinin “kusurlu-kusursuz” bir parçası (programı gibi) olmaktır. Küresel dünya düzenin ideolojisi Amerikan rüyası ile çatışmayacak biçimde teslimiyetçi-kendiliğindenliğe, karamsarlığa, geleceksizliğe dayanmaktadır.

Günümüzde karşı devrim/uygarlık koşulları geçerlidir. Bu yönde toplumsal yaşamda barbarlık koşulları ve köklü değişiklikler söz konusudur. Küresel düzenin tarihten, toplumdan, koşullardan kopuşu küresel ve yerel düzeyde iktisadi, toplumsal, siyasi, çeşitli konuları kökten değişime uğrattı. Sapkın ve geçimsiz küresel yönetim ve denetim yeni savaşları, çatışmaları, çelişkileri, düşmanlıkları daha yıkıcı bir hale getirdi. Küreselleşmenin başlangıcında Batı sosyalizminin tasfiyesi sonrası bilgi ve iletişim teknolojisinin tüm dünya insanlarını birbirini tanıma ve sorunlarını çözeceği umudu hızla tükendi. Tam tersine yeni teknolojilerinin daha otoriter bir dünya, çatışma ve savaş için kullanılacağı açıkça ortaya çıktı. Tüm toplumlar için geçerli olan güvensizlik ve geleceksizlik karamsar, felakete dayalı

yeni distopik dünyanın ideolojisi haline geldi. Distopik yeni dünyada yönetim ve denetim yıkıcılığa dayalı olarak kendini genişletirken, toplumsal düzeyinde yiyecek, barınma, doğa karşısında direnebilme, dayanışma, güvenlik açılarından varoluşunu tehdit edecek yeni koşullarla yüz yüze kaldı. Verili düzen koşulların, toplumun, sınıfların ötesinde/üstünde sahipsiz/ulaşılmaz otoriter, siyasi, teknokrat bir işleyiş olarak insani değerlerden kopmuş, insansızlaşmıştır. Toplumsal düzeyde bölünme ve çakallığın tahrip edici yönlerinin genelleşmesi bu nedenledir. Corona sonrası bu durum bütün açıklığı ile görünür hale geldi, antici toplumsallaşma, bölünme ve çakallık toplumsal özellik halini kazandı.

Son iki yüz yıl boyunca Batı modern düzeninin yıkıcılığı ve sürdürülebilirliği savaşlar, çatışmalar, sömürgecilik, yoksulluk, ilerleme üzerinden tanımlanmıştır. Artık düzen kendini ve sürdürülebilirliğini işlerin yönetimi ve denetimi veya gözetimle, kırımlarla tanımlamaktadır. Tanımda güçlük olsa bile distopik yeni dünya/düzen gündelik yaşam pratiği içinde tüm ilişkilerde kendisini göstermektedir. Mevcut otorite ve iktidar ile üretim ilişkileri dolayısıyla kendini özdeşleştiren nerdeyse hiçbir kesim, sınıf, toplum kalmadığı için artık kapitalizm, emperyalizm gibi kavramlardan da kimse söz etmemektedir. XIX. yüzyıl modern Batı dünya egemenliğinin yıkıcılığı, tahrip ediciliği artık en uç sınırlarına kadar gelerek yeni bir aşama olmadan aşılmıştır. Modern dünya görüşleri, değerleri, idealleri savunulamamaktadır. Artık barbarlık yasaları ve koşulları egemen hale gelmiştir. Corona salgını sırasında küresel krizin yıkıcılığı, dışlayıcılığı doğallaşmıştır. Artık sistem -kendisine yük olarak gördüğü kesimlerden başlayarak en zayıfları tasfiye ederek- kırımlara dayalı yeni bir denge ve kuruculuk rolü ile yetinmektedir, tarihsel ilerleme, gelişme ve aşama kapasitesini tamamen yitirmiştir. Geçmişte modern düzen karşılaştığı krizleri dünya egemenliğinin verdiği üstünlükle kendi dışındaki muhalefeti içererek aşmıştır. Buna karşılık Batı içi çekişmelerin (iki kutuplu dünya) sona ermesinden sonra gündeme gelen küresel krizler siyasi, iktisadi, dini, toplumsal çeşitli düzeylerde yarattığı yıkımları, çöküşü sürekli hale getirerek, çürümeyi pekiştirerek insandan, toplumdan kopmuş, insani değerleri dışlamıştır. Sovyetler Birliği'nin tasfiyesinden sonra sistem olarak sosyalizmi içererek aştıktan (yuttuktan) sonra dışlaması da bunun bir başka görüntüsüdür. Günümüz dünyasının en geniş güncel sorunu verili düzenin koşullardan, tarihten, toplumdan bağımsızlaşması, her düzeyde çürüme ve dışlamanın geçerli hale gelmesidir. Dünya uygarlık mirasının tahrip olması, değersizleşmesi bunun bir başka görüntüsüdür.

Günümüzde mevcut sisteme karşı antici-karşı çıkışlar olmasına karşılık, tahribat ve çürümeye karşı mevcut sisteme alternatif yeni bir düzen ve değişim arayışı toplumsal bir güç haline gelmemiştir. Bir başka deyişle verili düzene karşı antici-muhalefet alternatif yeni bir düzene dayanak olacak değişim gücüne ve örgütlenmeye sahip değildir. Aktivist olarak adlandırılan sistem karşıtı örgütlenmeler sisteme paralel, antici-uzantısı olmanın, düzeni pekiştirmenin dışına çıkamamaktadır. Antici-muhalefet kendi başına değiştirici bir güç olmadığı gibi kendisini tanımlayabilecek örgütlü bir kimliğe ve sürekliliğe de sahip değildir. Buna karşı gerçek muhalefet ve dönüştürücü dayanak ve çelişki halen Doğu-Batı çatışması ve ayrımı olmaya devam etmektedir. Küresel düzen bu çelişkinin dışında kendi egemenlik ve işleyişini sağlıyor olmasına karşılık bu temel çatışmayı aşamadığı için -dünya egemenliğinin verdiği üstünlükle- uygarlığı tahrip ederek dışına çıkabiliyor, ama çelişki ve çatışmayı ortadan kaldıramıyor. Günümüzde sistem karşıtı antici-hareketler veya toplumsal sınıflar, toplumlar ancak Doğu-Batı çatışması içinde ve bu çatışmayı/dengesizliği aşmaya yönelik bir siyaset çerçevesi ve perspektifiyle yeni bir dünya ve düzen alternatifi yaratabilirler. Bu güç bir iş gibi görünüyor. Elbette güç bir iştir. Çözümün güç olması vazgeçmek için neden değildir. Çünkü vazgeçtiğimiz (kolaycılık) aslında uygarlık tarihinden ve insandan vazgeçmek, kırımların destekçisi olmaktan başka bir şey değildir. Doğu-Batı çelişkisi toplumlararası düzeyde verili dengenin tartışılmasına imkân verdiği gibi bu çatışmayı aşarken günümüz kent yoksullarını, güvencesizleri, esnek çalışma, kadınların

kuruluşu ve ekoloji mücadelesini de içine alan çok geniş bir toplumsal güç yelpazesini ve sorunlarının çözümünü de içermektedir. Bu nedenle günümüzde yeni düzen alternatifi arayışının neliği ve aşamalarını da içeren çeşitli sorunların çözümü esastır. Gezi olayı bu açıdan başarısız olsa da küresel-yerel otoriteye karşı en geniş birlikteliği sağlaması tüm dünya açısından önemli bir deneyimdir. Günümüzde sorunların çözümü verili düzen içinde arandıkça yeni bir dünya görüşü ve siyasi süreklilik ve örgütlenmeyi sağlamak da mümkün olmamaktadır.

Günümüzde sisteme karşı muhalefet yeni bir alternatife ve somut seçeneğe dönüşmediği için küresel düzeyde otoriterlik ve bölgesel faşizmler, muhafazakârlaşma, kimlikler savaşı gündemdedir. Batı düşmanlığı veya İslamofobi, Rusya-ABD çekişmesinin yeniden gündeme gelmesi, Çin despotizmi ve korkusu düşmanlık ve ayrışmanın geldiği boyutların ve kitlesel kırımların habercisidir. Bu çatışmalar kaotik yeni düzen örgütlenmesinin belirtmekte ancak küresel dünya egemenliğini aşma amacı taşımadıkları için onun altında alt çatışmalar olarak kalmaktadır. Bu çatışmalar insanlığın geleceği için bir perspektif vermiyor yeni kırımların gerekçesine dönüşüyor. Küresel yeni ayrışma ve çatışmalardan geleceğe ait umutlu bir gelecek beklentisi söz konusu değildir. Corona sonrası distopik yeni dünyanın ortaya çıktığı görüşümüz bir takıntı değildir. Günümüzde küreselleşme bir gerçek olarak benimsenirken, evrensel gelecek beklentisinde bulunmak hayal gibi görünüyor. Evrensellikten söz etmekten kaçınılıyor, hatta otoriterlik olarak suçlanıyor. Çekinmeden söylüyoruz, Doğucu-sosyalist ve evrenselciyiz. Günümüzde verili düzenin aşılması için güç ve potansiyel vardır, ancak irade söz konusu değildir. Mevcut düzen Doğu-Batı çatışmasını aşamıyor, kendi egemenliğini mutlaklaştırıyor yeni sorunlar ve kırımları öne çıkarıyor. Buna karşıt olarak insanlığın geleceği açısından öne çıkarılacak tek perspektif bu çatışmayı aşacak öncü güçleri desteklemek, toplumun devrimci dönüşümünün sözcülüğünü yapmaktır. Bu bir hayal değil zorunlu bir ihtiyaçtır. II. Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkan iki kutuplu Batı egemenliğinin nükleer silahların yarattığı felaket tehdidinde dayalı “dehşet dengesi” içinde yürütülmesi rastlantı değildi. Günümüzde sosyalizm tehdidi dolaylı bir biçimde ortadan kalkmasına rağmen “dehşet dengesi” ve “dehşet ideolojisi” bir başka biçimde sürdürülmektedir. Batı içi barışıklık ve Doğu’dan da bu yönde düzene karşı bir tehdit söz konusu olmadığından tehdit dışardan, bilinmez doğa-üstü bir güce veya doğaya karşı bir varoluş sorunu olarak tanımlanmaktadır. Verili dünya egemenliği açısından düzen içinde ilerleme aşama nüfus kırımı olarak görülmektedir. Bu da gerçek anlamda dünya açısından bir ilerleme, gelişme değildir. Verili düzenin kendi içinde, kırımlarla otoritesini korumak için yeni bir denge oluşturması, varlığını korumasıdır. Düzenin sürdürülebilirliğinden de bu anlaşılmaktadır. Verili düzenin yarattığı bu tehdit karşısında tüm insanlık kendi varlığını korumak, yeniden toplumsallığın bilgisini ve bunu sağlayacak örgütlenmeyi üretme sorunuyla karşı karşıyadır.

Günümüzde küresel düzeyde değişimi gerçekleştirecek gücün/örgütlenmenin bütün yönleriyle ortaya çıkmaması, tanımlanamaz ve aşılamaz olması demek değildir. Uygarlık tarihi içinde Doğu-Batı çatışması deneyimine sahip Yakın Doğu’nun günümüzde halen önemini sürdürmesi, sıcak çekişme ve çatışmaların, en büyük yıkım ve tahribatların burada olması rastlantı değildir. Yakın Doğu tarih içinde Doğu-Batı çatışmasının çeşitli biçimlerinin en zengin örgütlenmelerin ortaya çıktığı yer olduğu gibi her iki tarafı da en yakından tanıma konusunda belli bir birikime sahiptir. Anadolu’nun Türkleşmesi (Osmanlılık bunun siyasi ifadesi) ve Osmanlı’nın Batıcılılaşması bunun iki farklı görünümüdür. Anadolu Türklüğü Doğu ve Batı uygarlıkları ile ilişkili iki farklı cephe seçimini kimliğinin bir parçası haline getirmiştir. Birinde başarılı olurken, diğerinde başarısız olmuştur. Günümüzde tarihinden aldığı güç ve birikimle günümüzde zorunlu hale gelen Doğu-Batı çatışmasını aşma perspektifini bir siyasete dönüştürerek, bu zor görevin öncülüğünü ve sözcülüğünü yapabilir. Distopyaların içinde olmaktansa bütün dünya için yeni ütopyaların ve arayışların savunucusu olmayı yeğleriz. Küresel barbarlık düzeni veya distopiyaları onların olsun. Batıcı

küresel düzenin vazgeçtiği insanı ve evrensel değerleri savunmak bize düştü. Batı kapitalizminin ve sosyalizminin beceremediği, bıraktığı tarihte değişme ve aşama içinde evrenselliği savunmak temel sorundur. Bir başka ifadeyle esas sorun mevcut küresel dünya egemenliği dengesini, Doğu-Batı çatışmasını aşmaktır. Bu yeni bir dünya örgütlenmesinin ve özgürleşmenin de temelini oluşturacaktır. Biz kendisinden yapmasını bekleriz, bu çekişme ve çatışmayı aşacak siyasete Anadolu Türklüğü destek verme konusunda yeterli insan birikimine, deneyim ve bilince sahiptir. Modern krizlerin yarattığı sorunlara Batı sosyalizmi karşı koyamadı. Batı-dışı toplumlar da Batı izleyiciliğinin dışına çıkamadı. Bugün, verili düzenin yarattığı sorunlara yaşanan deneyimlerden dersler çıkararak cevap vermek zorundayız. Sorunların çıktığı yer aynı zamanda çözümün de kaynağını verecektir. Günümüzde dünya bir yol ayrımındadır. Ya distopik yeni küresel barbarlığın teslimiyetçi kurbanları olacağız ya da yeni bir dünyanın ve uygarlığın öncüleri ve sözcüleri olacağız. Bu bir cenk çağrısı veya hamaset değil, basit ve somut dönüştürücü güç ve gerçekliktir. Önce saflar belli olsun! Tekrar belirtelim. Gerçekle sınanan istikrarlı hayal gerçekliktir.

Etik kurul raporu: Bu çalışma için etik kurul raporu gerekliliği bulunmamaktadır.

Katkı oranı beyanı: %100

Çatışma beyanı: Makalede, herhangi bir kurum, kuruluş ve kişi ile mali çıkar çatışması yoktur ve yazarlar arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır.